

Nemzeti Társalkodó.

Május' 26-dik napján 1832.

Generalis Lafayette.

Századunk' ezen nagy embere Franciaországnak Auvergne nevű tartományában született 1757-ben September' 6-án; neveltetett Párisban, du Plessis nevezetű iskolában. 17 esztendőskorában lépett házasságra a' Herczeg Noailles' leányával, a' nagy, és derék Cancellarius' d' Aguesseau' unokájával. Vagyonja nagy, öszszeköttetései fontosok voltak, melyek által Franciaország' nevezetesebb embereinél, nagy és kész pártfogása vólt. Nyílt, magát kedveltető, kímélő bánás módja, már ifju korában, nagy béhatásu erővel bírt azokra, kiknek körökben élt; 's ezen későbbre is mindég kitűnő tulajdoni szerzetek neki oly nagy béhatást mindenekre, kikkel akarmely viszonyba lépett. Ezen időtájban kívánván, az észak-amerikai státusok az anya ország jármától megszabadulni, azoknak szabadságokért vert az ő szíve, 's azoknak használni, 's szolgálni határozta el magát; de az Amerikaiak akkor szegények lévén, a' hadi szerencse is inkább az ellenfélnek kedvezvén, hitelek (cre-

dit) Európában annyira meg volt csökkenve, hogy midőn Lafayette az ámerikai ágenseknek szolgálatját ajánlotta, kéntelenek voltak megvallani, hogy nincsen arra tehetségek, hogy általszállithassák; így tehát a' magam költségén fogok egy hajót állítani; felele Lafayette, 's ezt meg is tette; 's hogy a' franczia Igazgatás lehető befolyását kikérülje, hajóját a' legközelebbi spanyol kikötőbe küldötte. Készen volt immár az indulásra, de az Igazgatás észre vévén szándékát, 's ezen szándék nagyobb bényomást tévén, hogy sem képzelní lehetett volna, az ánglus Követ unszolására, elfogattatása iránt tétetett rendelés (lettre de Cachet), mely Bourdeauxban érvén bé, el is fogattatott; de némely barátjai segedelmével, posta legénynek öltöztetve, el szökött, 's három, vagy négy órával elébb érte el a' spanyol határt üldözőjinél. Amerikába való megérkezése még nagyobb bényomást okozott, mint Európából való elindulása; 's méltán lehet ezen cselekedetet, Amerika szabadságára nézve, egy legnevezetesebb történetnek nevezni. —

Megérkezése után mindjárt az ámerikai táborban egy seregnek vezérségét ajánlották neki; de az ő ritka szerénysége azt el nem fogadta, 's nem kívánt egyebet, csak hogy minden önhaszon', és jutalomvágy nélkül, az önként választott ügynek szentelhesse életét; 's ezt azzal kezdé, hogy maga költségén egy sereget állított, maga pedig

mint 'soldatlan; önként vállalkozott, az á-
mériki hadi-sorok közzé állott. —

A' Congressus határozásánál fogva 1777-
ben Juliusban General Májorra neveztetett-
ki; ugyan azon esztendőben Septemberben
Brandyvinnél megsebesített. 1778-ban egy
sereg adatván vezérlése alá, hasznos szolgál-
latjaiért a' Congressustól köszönetet nyert.
1779-ben Bostonban hajóra ült, Francia-
országba vissza utazott, azt reménylén,
hogy ottan Ámérikára nézve hasznosabb szolgál-
tásokat tehet, mint helyben Ámérikában.

Februariusnak 12-kén megérkezett Ver-
saillesba, 's ugyan az nap hosszú beszélge-
tést tartott Minister Maurepasval. Hír nél-
kül utazván-el Franciaországból, a' Király
előtt való megjelenés, valamint szintén At-
tyafiainak meglátogatása is megtiltatott ugyan
neki, de ez nagy szenvedést nem okozott;
mert minden udvariak, a' kik nagyobbára
attyafiai voltak, hozzája tódultak. Fáradhat-
atlan igyekezete által, az addig csak joval-
latban lévő szerződést Franciaország, és Á-
mérika között, tökéletességre hajtotta; 's
minekutánna lelkes törekedése által a' fran-
czia Igazgatást az Ámérikiak részére meg-
nyerte, 's megbizonyosodott abban, hogy
Gróf Rochambeau nem sokára egy sereggel
Ámérikába fog küldetni, újra az océánra sie-
tett, 's 1780-ban az ámériki sergekhez csa-
tolta magát; ottan a' Fővezérekkel közlöt-
te nevezetes tudósításait. Egy 2,000 ember-

ből álló seregnék vezérlését magára vállalta, melynek nagyobb részét a' maga költségén öltöztette-ki, 's a' mely az általa tartott rend, 's gyakori áldozatai által az első volt a' seregek között. Amerika sorsa iránt való részvételét bizonyítja az is, hogy amerikai seregek legsürgetőbb szükségeik pótlására 2000 guinét költsönözött a' maga nevére. Vezérségi jártosságát bizonyítják: Richemond megsabadítása, Virginiába való előnyomulása, Cornvallison vett győzedelme, Yorknak ostromlása, 's annak 1781-ben Octoberben lett megvétele.

Sok versen megesmerte a' Congressus Lafayettenek érdemeit; de különösen 1781-ben Novemberben, a' midőn Lafayette újra visszatért Franciaországba, 's azt határozta, hogy Ámerikának Európában lévő ministerei a' status dolgai felől véle tanácskozzanak. Franciaországba megérkezése után szüntelen azon dolgozott, hogy az Igazgatással megértesse mennyire egyezik Franciaország haszon érdekléseivel, hogy Ámerikába új sereget küldjön; 's valahára meg is tétetett a' rendelés Gróf Estainghoz, hogy legyen készen, 's mihelyt Lafayette magát hozzá csatolja, induljon. Ezen célra Kádixba 49 hajót, 's 20,000 embert gyűjtöttek össze, de a' békeség hirtelen megkötöttén, nem volt szükség ezen segedelemre. A' nevezetes hírt Franciaországnak Lafayette Kádixból 1783-ban Febrnariusnak 5-én adta tudtára.

1784-ben a' Washington kérésére újra Ámérikába utazott Lafayette, de ekkor csak rövid ideig mulatott ottan, 's midőn az új világ ezen részét harmadszor, 's a' mint ő gondolta utoljára hagyta-el, a' Congressus minden státusokból külön-külön követeket küldött hozzája, kik a' nemzet nevében megköszönjék mind azt, a' mit ő Amerika szabadságáért tett, 's tőle búcsut vévén nyilatkoztassák ki, hogy a' szabad Amerikaiak mindég részvétellel fognak róla emlékezni; azt is határozta egyszersmind a' Congressus, hogy a' francia Királynak egy írást küldjenek, melyben a' nemzetnek Lafayette érdemei iránt való tisztelete, becsülése, 's hódolása ki lévén fejezve, ő keresztényi Magosságának kegyelmébe ajánlják. —

1785-ben a' Nagy Fridrik sergei megnezésére Prussiába ment Lafayette, 's azon nagy Monárchától megkülönböztetéssel fogadtatott; de nem sokáig mulathata itt, visszahíván a' honnyi történetek. Malesherbes-sel egyesülve mindent elkövetett, hogy a' Protestansok Franciaországban is polgári jussokkal élhessenek; de süker nélkül. Ő szolalt fel legelőbb a' rabszolgákkal való kereskedés ellen, nagy summákat áldozott a' szerencsétlen feketék megszabadítására, 's neveltetésekre.

1787-ben Februariusban a' Rendek (Élőkelők, Notables) öszszegyülvén, ő vólt az, ki a' meghalगतatanul való elfogatás (lettre de Cachet) eltöröltetését a' Rendek elei-

be terjesztette, ő volt az, a' ki az ország' képviselőji özszezhivatását kívánta. Az 1789-beli nemzeti gyűlésnek egy kitetsző tagja volt. Az emberi jusok kifejezése, melyet ezen gyűlés adott ki, az ő munkája. Azon esztendőben Jul. 14-kén, azon pillantatban, midőn a' nép a' Bastillet elvette, azt kívánta, hogy a' Ministerek számadásra vonassanak, mely kívánsága helyben is hagyattott; és így a' legfontossabb alapját állította meg a' képviselési Monárchiának. Két napokkal azután a' párisi nemzeti Gárda fejevé neveztetett-ki. Ezen nevezetes új hivatala, és az ő személyes helyheztetései, mind a' királyi udvarral, mind a' néppel szoros, de egyszersmind veszedelmes viszonyba helyezteték; mert azon időben minden az erőszakoskodásra, és rendetlenségre törekedett. A' kül város, a' nép-salak fegyverbe öltözött, Versaillesba indult, hogy a' Királyt kényszerítve is Párisba hozza lakni. A' Nemzeti Gárda is követni akarta a' népet, Lafayette ennek ellene szegezte magát, ámbár a' városi Tanács meghatározta vala, de midőn látta hogy hijában szegzi magát ellene, mert több mint 150,000 emberek mind a' két nemből valók fegyveresen, és még ágyukkal is kiállítva Versailles felé útban vannak, kérte a' Tisztségeket, hogy az elindulást, 's neki a' nép vezérlését engednék-meg; 's ekkor kétségen kívül a' legveszedelmesebb helyet foglalta-el. —

Helyben Párisban, és az úton is, a' né-

pet a' kicsapongástól, és rendetlenségtől megtartóztatván, fáradtan érkezett-meg este 10 órakor Versaillesba. Staelné azt mondja, hogy Lafayette a' maga szokott csendességével ment a' Király elébe, 's kérte, hogy a' kastély belső részeit bizzák az ő őrizete alá, ezt nem cselekedték, csak a' külső őrizetet bízták reája; és így ő csak azon résznek bátorságáról állhata jót: ott kötelességét ritka hívséggel teljesítette, ámbár a' környülállások nagyon neheze' és veszedelmesek voltak. Két és három ora között a' királyi familia egy kevéssé nyugalomnak eresztette magát, Lafayette is az egész napi fáradságtól el lankadva nyugalomra ment. Reggel 5 órakor a' kastélynak azon részében, melynek őrizete nem volt Lafayettere bízva, egy titkos ajtón, melyhez őrzöket elfelejtettek volt tenni, a' nép bérontott: ezt megtudván Lafayette, töstént sietett a' nemzeti Gárdával, hogy a' testőrzöket, 's a' királyi familia életét a' nép dühe ellen oltalmazza. Nap fel jöttével, az úgy-nevezett márvány udvaron, ordította a' nép, hogy a' Király menjen Párisba, a' Királyné pedig mütassa-meg magát a' folyóson (Altan). A' Király elhatározta magát a' fővárosba való menetelre. Méltán felthette ekkor Lafayette a' dühös népcsoport között a' Királynét; megkérdezte tehát, akarja é a' Királyt követni? 's midőn az igennel felelt, akkor mindenkire kérte, hogy mütassa-meg magát vele együtt a' folyóson: erre a' Királyné megütödye azt

kérdezte: a' Király nélkül mütassam é magamat? nem hallottad é a' dühös nép' fenyegetéseit? — Melyre Lafayette azt felelte: igen is a' Király nélkül aszszonyom! hízd reám magadat; 's kilépvén a' Királynéval a' folyósóra, rettenetes lárma, és zugás lett a' nép között, Lafayettenek egy szava sem hallatott, jel által volt kéntelen akarátját a' néppel megértetni; melyre nézve a' Királynéhez fordulván kezeit megcsókolta, ezt a' nép mindjárt megértette — éljen a' Királyné, éljen a' Generalis! így kiáltott-fel. Ezután a' Királyné bé is ment szerencsésen Párisba, hol még az nap kinyitódott a' Jakobinusok klúbja. Lafayette töstént ezen klúb ellen nyilatkoztatta-ki magát, 's Párisnak Fő Bírójával együtt egy más klúbot nyitottak-ki, mely ellensulya legyen a' Jakobinusoknak, ez szinte két esztendeig tartott így, 's nem volt elhatározva, melyik a' győzedelmes fél. — A' Lafayette helyheztetése ezen idő alatt nagyon nehéz volt, egy felől a' Jakobinusokat kellett vissza tartoztatni, másfelől az önkényt akadályoztatni: nagy betsületére szolgált neki az, hogy ezen kényes helyzetetésben meg tudott állani.

1790-ben Juniusnak 20-kán a' nemzeti gyűlésben a' Nemesség eltörlésére nézve tétetvén jóvallat, Lafayette töstént azon jóvallatot maga is elésegítette, 's egy követ által ezen vélekedés ellen az az ellenvetés tétetvén, hogy így a' Királytól elvétetődnek azon jus, hogy valamely alacsony sorsut meg-

jutalmazhasson, mint II. Henrik, a' ki egyet Gróffá, és Nemessé tett azért, hogy az országot megmentette; erre Lafayette azt felelte; hasonló esetben csak annyi különbség lesz hogy a' titulusokat kihagyva azt fogják mondani, ez, vagy amaz a' hazát megmentette. Ugyan ekkor maga Lafayette lemondott a' Marquis titulusról, 's azt soha többé fel sem is vette. 1790-n Juniusnak 14-ke volt az a' nevezetes nap, a' midőn a' Márs mezején a' constitutio bévétetett; ezen alkalmatossággal Lafayette négy millió nemzeti gárdának volt a' feje, 's ezen nemzeti gárdának a' különböző helységekből 14,000 képviselőji voltak jelen a' Márs mezején. Azon mező közepén felállított oltár előtt eskütt hívséget Lafayette a' polgári alkotmány (Constitutio) és Nemzet jóvának. Egy szívre hatóbb pompát ennél bajosan lehetett látni. — Talám soha sem bírta egy egyes ember is akkora mértékben egy nagy Nemzet bizodalmát mint Lafayette ebben a' szempillantásban. Azonban a' Jákobinusok napról napra erősödtek. Az udvar hitetlensége, a' külső hatalmasságok ellenséges magokviseletek, a' polgári alkotmány' meggyökerezhetését akadályoztatták. Több gondolatlan-ságai közzé tartozott a' Királynak az is, hogy olyan gyontató papot választott magának, a' ki a' polgári alkotmány hívségére meg nem eskütt — nem különben az is, hogy a' Húsvét innepeket St. Clouban akarta tölteni, mely czéljában a' nép és nemzeti gár-

da által meg is akadályoztatott. A' fenyegető veszedelmet Lafayette megtudván, a' Királyhoz sietett, 's így szóllott: ha Felsőged lelkiességének tartja St. Cloudba menni, készek vagyunk a' szükség esetében meghalni, hogy Felsőged lelkiességét teljesíthesse; erre a' Király meggondolkozott, 's Párisban maradt. Lafayette egy formán hív lévén a' nép szabadsága és a' Királynak adott esküjéhez, helyhezete naponként terhesedett; ezen időben kínáltatott-meg a' nemzeti gárda Generalissimussa titulussal, de a' nemzet szabadságára nézve veszedelmesnek látván egy ilyen hivatal fenállását, nem vállalta-fel; 's a' vezérséget is a' gárda eloszlásával letette, 's haza vonta magát jószágába.

1792-ben Aprilisben Franciaország és Austria között kiütött a' háboru, 's Lafayette-re bízott a' 3 ármádák közzül egyiknek vezérlése; azonban a' Jakobinusok mindent elkövettek, hogy a' polgári alkotmányt fel forgassák, Lafayette minden alkalmatossággal annak fentarthatásán ígyekezett, rendithetetlen bátorsággal írt a' nemzeti gyűlésnek, felfedezvén azt, hogy a' Jakobinusok határtalan hatalomra törekednek, melyre nézve azt kívánta, hogy őket a' magok határok között tartsák meg; a' Királyt mint a' nemzet személyességét tiszteltetni kívánta, de azt is sürgette, hogy a' Király olyan tanács-adókat (Ministereket) válasszon, kik minden felkezesi szellemtől mentek légye-

nek, számadásra vonathassanak, a' törvényeknek alája légyenek vetve, csupán csak a' törvényektől függenek; egyébaránt függetlenek légyenek. Lafayette egyedül volt az, a' ki azon időben a' fennebieket mondani mérészelte, 's csupán csak azon közönséges tisztelet és szeretet mellyel ő bírt, menthette meg fejét. —

Augustus' 8-dikán a' nemzeti gyűlésen elfogattatását kívánták; két harmad része a' gyűlésnek ezen kívánság ellen szózatolt; végtére csakugyan a' Jákobinusok győztek nagyobb része a' Követeknek elijesztetvén, a' gyűlésen meg nem jelentek; így a' Jákobinusok többséget nyertek, 's céljokat kivihették. Nem lévén Lafayette tovább Párisban bátorságban, sergeihez sietett; de ott is veszedelmeztetők lévén a' környülmények, Augustus' 17-kén meghatározta egy néhány főbb tisztjeivel, u. m. Lameth, Latour, Maubourg 's többekkel hazáját oda hagyni, 's még azon éjjel által is mentek a' határszálon; ekkor az austriai őr (Patrouille) által elfogattattak, 's a' Prussus táborba vitettek. Prussia már békességet kötött volt Franciaországgal, és így visszaadattak Austriának, 's az olműzi tömlöczökbe vitettek. Háza népétől, 's a' véle együtt elfogattattaktól elszakasztva, sem az övéiről tudósítást nem kaphatván, sem magáról azokat nem tudósíthatván, az ezek mián való keserősége, 's a' tömlöcz nedvessége több verseken a' sír széléhez vitték Lafayettet. Ezen idő alatt

Franciaországban jószágait elfoglalták, feleségét tömlöczbe vetették, 's a' Fayettistákat halálra üldözték. (Fayettistáknak nevezték mind azokat, a' kik az 1791-beli polgári alkotmányt (constitutiot) fen kívánták tartatni.) — Legnagyobb fáradságokat fordítottak arra, hogy Lafayette sorsából valamit tudhassanak Gróf Lally Tolendal, a' ki akkor mint kivándorlott (emigrans) Londonban élt, és Doctor Bollman Erich hannoverai fi; ennek különösen szíven feküdt, hogy hol létét megtudván, kiszabadithassa; kétszer utazta meg ezen czélból Németországot, 1794-ben nyomába akadván, módot is talált abban, hogy Lafayettet tudósítsa kiszabadítása szándéka felől, 's tőle feleletet is kapott; néhány hónapok lefolyta után gondolták eljötnék a' kedvező pillantatot, midőn t. i. hosszas betegsége után, egészsége helyreállítása végett a' sétálás Lafayettenek megengedettett. Egy ámerikai Huger nevezetű ifju, ki akkor történetesen Austriában volt, a' Lafayette megszabadításában részt akart venni; ez Lafayettel személyes esmeretségben nem lévén, abban egyeztek-meg, hogy esmértető jelül vegyék-le kalapjokat, 's töröljék-meg homlokjokat. Megtudván a' napot, melyen Lafayette sétálni fog menni, Bollman, és Huger szekereket előre elküldötték egy Hoff nevű helységbe, magok pedig lóháton mentek az ország úton, kevés várakozás után láttak egy szekeret a' várból kijöni, 's mindjárt közelitettek ahhoz, jelt

adtak, melyre hasonló feleletet is kaptak; jöcska távolságra a' várostól elhagyta a' szekér az ország útát; egy szép térésre ment; 's Lafayette kiszállott a' szekérből, csupán csak egy tisztől kísértetve; ekkor Huger, és Bollman megtámadták a' tiszteket; ki is kevés ellentállás után a' fellegvárba szaladott, hogy ottan lármát üssön. A' Lafayette szerencsétlenségére az egyik lo elszabadult; 's így kénytelen volt egyedül elfutni — szerencsétlenségét még nevelte az, hogy a' helység nevét rosszul értvén, nem Hoff, hanem Jägersdorf felé menvén, ottan, mint gyanus személy elfogattatott, 's két nappal azután egy az olműtzi őrizeten lévő tisztől megesmértetvén, oda vissza vitetett. Szerencsétlen barátit is hasonló sors érte; mind a' kettő elfogattatván, külön tömlöczökbe tétettek: egyik a' másíkról nem volt szabad semmit tudniok. Hugernek azon kérése, hogy annyát sorsáról tudósíthassa, megtagadtaték; de későbbre Gróf Mitrovski közbevetésére, elbocsáttattak. — (végzete következik)

Magyar Nemzetiségéről.

Sokan abban a' véleményben vannak, hogy: — akar a' műveltség 's tényszerűség, — akar a' nemzeti alkotmányunk századunk szelleméhez képesti kifejtése, legyen közelebbi célunk, az arra eljutáshoz való útunkban, ne nézzünk hátrafelé; ne az eltöltekre; hanem mindég a' jelenkor első szükségait, 's

rúgójit tekintve, az idő 's környülállások által önként kimutatandó lépcsőken haladjunk előfelé, semmi különös arányzatot nem tartván; vagy pedig egy lehető legnagyobb tökéletesség remek-képit tartva szemünk előtt, keressük-fel, a' mostani sajátságunkkal legmegegyezőbb utakat azon vég-cél felé. —

Hogy valamikor egy akol, és egy nyáj, 's a' földön az Isten országa léssen, azaz: — nem vallásos tekintetben véve, — a' földnek minden népei egy nemzetté, 's egy társasági alkotmány köz polgárjaivá válnak: o-hajtandó, de még ezerekre előttünk álló, szép képzemény! — a' végczélt, csak a' közbe vetettekén keresztül lehet elérni: — jó háztagnak kell előbb annak ki jó polgár, 's jó hazafinak, ki jó világpolgár akar lenni!

En is azzal tartok, hogy nem annyira hátra, mint előfelé kell tekintenünk, de ezen kifejezésnek helyes értelmet adva; mely azt teszi, hogy a' magyar nem egy elagott nemzet, mely eltölt szép idejében keresse vigasztalását a' jelenkor mostohaságai ellen, 's igen rosszul lenne magyarázva, a' ki azt értené alatta, hogy a' magyarnak ne volna már meglévő, és rég óta fenállott nemzeti sajátsága, 's hogy azt most kellenék legelőbb lételre hozni; a' mint egy Stantsits Mihály nevű, az írók sorába lépett atyánkfiya a' magyar nyelvről írott könyvetskéjében állítani méltóztatott, hogy talám soha nemzeti magyar írás, magyar nyelv ne lett volna a' valóságban, 's következőleg, hogy most kez-

dődvén legelőbb a' magyar nyelv, szabadságunkban áll, sőt tanácsos lenne, azt úgy idomzani, hogy akar ki is könnyen sajátjává tehesse; — ez igen mérész, és a' valósággal nyilván szembe ütköző állítás; ha ez igaz lenne, úgy mai napig még nem létesülvén a' magyar nemzet — mi okunk volna egy most legelőbb bajjal elé állittandó úgy nevezett magyarrá lennünk inkább, mint Vogul, Katakalpak, vagy Mántsur nemzeté? 's nem könnyebb lenne ennél akarmely élő szomszédunk bőrét magunkra vennünk?

A' magyar, egy — századok óta fenállott, az idők' minden viszontagsági, 's célba vett mesterséges intézetek ellenére is, sajátóságából, lelki hatosságából még ki nem vetkeztetett tulajdon nemzet; — Asia magass térségeinek egy lelkes szülöttje, mely magában nagyot rejtő csirákkal lépett-bé az európai népek sorába, de mint elkésett utolsó gyermek, már nevendék testvérei mostoha nevelések alatt, inkább ál-idomzatot, mint ki fejlődést kapott.

Minekutánna már, a' gyermek kor gyámoltalansága, 's az első ifjuság zivatarjai alól kikelve, ez a' nemzet ön magába szállással 's érett fontolással észre kezdi venni elvétett nevelését, 's hogy mennyivel fenebb polczra van meghíva a' sorstól a' nemzetek sorába, mint jelen helyheztetése; valyon mit fog magának czélul tenni, 's micsoda útakon fog arra sietni?

Világ polgár, a' ki minden nemzeti sa-

játságot levetkezzék, nem kíván lenni; egy új nemzetként fellépni akarni a' világ játékszínére bizonyosan nem fog! — meg fogja szorgosan vizsgálni mostani nemzeti sajátágát, 's vissza menvén az idők folyamataján, a' történetek év-könyvében; egybeveti azokkal, hogy lássa: mi volt a' mit eredetit hozott magával hazájából? mi fejlődött abból hasznára, dicsőségére-ki, mi pedig az a' mi idegen ragaszték, 's elfacsart nyomorék szülöttje szomszédi példájának? 's ezekhez alkalmaztatva fogja nemzetisége' képzetét, előtte álló célját elhatározni, 's mind a' mivelődésre, mind polgári alkotmánya megszabására nézve törekedéseit tenni! — Az annyira félre nevelt, 's megelegyedett magyar nemzetnek tehát, nincsen egy érdeklőbb tudománya, mint első gyermekségi tiszta korának, 's azutáni fejlődéseinek nyomos kifürkészése, 's hűséges tiszta képe; nagy jólétvője lenne a' nemzetnek, ha egy Rotecki lélekkel biró, hűséges magyar történet írója támodna; valamint az is sokat téssen, a' ki erre a' célra bár az első lépésekben is munkáson fáradoz! Az ilyen munkákból a' nemzet sokat esmérne-el idegennek, a' mi mellett most megesküdne, hogy eredeti, 's nemzetiségétől elválhatatlan, p. o. látná a' többek közt azt is, hogy az annyira szívéhez nőtt nemesi jusokból, a' szabadság ősi nemzeti sajátja, de a' kiváltság valamint az azzal járó igen nagy hatalom, mostoha sorsának, nem nemzetiségének, szerencsétlen szülöttje'sat. — *Tuhutum.*